

Domonkosi Ágnes:

Eszterházy Károly Egyetem Magyar Nyelvészeti Tanszék

A megszólítás változatai felsőoktatási gyakorlatközösségekben

Kulcsszavak: megszólítás, gyakorlatközösség, a felsőoktatás diskurzusai, tegező és nemtegező formák, nominális megszólítások

A mai magyar megszólítási szokásrend sajátosságainak empirikus feltérképezése rámutatott, hogy a személyközi viszonyok jelölése nagyon rétegzett, ellentmondásos attitűdöket és gyakorlatokat felmutató nyelvhasználati terület; leírásához ezért egyes gyakorlatközösségek hálózatszerű modellezése vezethet el, feltárva az egyes megszólítási gyakorlatok értékelésében érvényesülő nyelvi sztereotípiákat, a nyelvi viselkedést értelmező ideológiákat is.

Az előadás célja annak bemutatása, hogy a felsőoktatás diskurzusaiban milyen megszólítási gyakorlatok működnek, és azokhoz milyen magyarázatok, értelmezések kapcsolódnak. Az elemzés anyagát egy magyarországi és egy szlovákiai, magyar szakos tanárokat képző egyetemi szak megszólítási hálózatát feltáró, kérdőívekre, egyéni beszámolókra és fókuszcsoportos beszélgetésekre épülő kutatás adja.

Az előadás az interjúk és a fókuszcsoportos beszélgetések adataira építve azt mutatja be, hogy a két vizsgált közösségben milyen értékek, nézetek és magyarázatok kapcsolódnak a tegező/nemtegező formák, a nemtegező változatok (*maga/ön/tetszik*), a nominális megszólítások, illetve ezek kombinációinak használatához. Az előadás tárgyalja egyrészt a vizsgált csoportok megszólítási gyakorlatának közös és eltérő sajátosságait; másrészt rámutat arra, hogy a megszólítási szokásokhoz fűződő nyelvhasználati reflexiókban (1) a felsőoktatási viszonylatok hierarchikus, szerepfüggő jellegének, (2) a nyelvhasználati szintér megszólításválasztást befolyásoló szerepének, illetve (3) az egyéni megszólítási repertoár gyakorlatközösségi normához való dinamikus igazításának meghatározó szerepe van.